

В. Локтєв, академік НАН України, академік-секретар Відділення фізики і астрономії НАН України:

«...Реформа НАН України, здійснювана з крісел владних кабінетів і підтримувана (чого не можна виключати) провідними ЗМІ, може стати тим, що отримало назву «ідеології ракової пухлини», коли остання, будучи впевненою, що прагне свого ідеалу, руйнує організм. Але разом з ним гине й сама! Звертаючись до минулого (у даному випадку часів СРСР), ми бачимо, як влада, гадаючи, що робить щось прогресивне і необхідне суспільству, гнобила генетику, кібернетику, деякі гуманітарні напрями. Наслідки цього відчуються дотепер. Саме на такій небезпеці мають наголошувати розумні ЗМІ, які дійсно дбають про науку і освіту.

А от на питання, як з цим боротися, відповідь відома, проста і лише одна – наука має керуватися лише вченими, які є *вільними* у визначенні пріоритетів і напрямів своїх досліджень. І не будь-якими, а поважними і маючими загальновизнані результати. Керівні посади мають бути виборними і мати певний термін обіймання. Забезпечення ж наукової діяльності, особливо у сфері фундаментальних досліджень, має взяти на себе держава. І коли воно дійсно задовольняє нормальні, визнані у світі, критерії, то суспільство отримує повне право вимагати від наукової спільноти детального звіту щодо ефективності та результатів її діяльності. В протилежному випадку, наше керівництво нагадує власника корови, який її не годує, але дратується від відсутності молока.

Вже традиційні спекуляції щодо молоді, якій не дають просуватися по кар'єрних сходах вчені похилого віку, теж краще припинити, бо молодь кидає країну з інших причин. Про них неодноразово писалося і не варто повторятися. З цього приводу хотів би лише зауважити, що проти «свіжої крові» ніхто не заперечує, але на перше місце треба ставити кваліфікацію. Тільки молодий вік – не панацея, чим, повторю, сьогодні спекують, часто, на жаль, і в пресі. Насправді, науку в цілому роблять вчені середнього віку, і саме таких у нас сьогодні бракує більше всього, бо молоді, вивчившись та набувши певного досвіду, з відомих причин кидають рідні пенати і шукають місце подалі від дому. Наука – це покликання і щоб нею займатися, про багато речей треба забути. Особливо у нашій рідній країні. Можу здатися невічливим і тому наперед вибачаюсь, але дозволю собі сказати, що теперішня молодь на це погоджується далеко не завжди.

Наостанок повернусь, до певної міри, до початку і повідомлю, що на одному з останніх перед Новим роком засідань Президії НАН України доктор соціологічних наук Т. Петрушина з Інституту соціології НАН України доповідала про проведені нею дослідження довіри нашого населення до вчених. Таких дійсно відносно небагато – близько 35 %, але ця цифра поступається лише довірі до церкви, у якої 43 % прихильників, і в рази перевищує відсоток довіри до владних структур – Президента, прем'єра та ВР, який загалом не

перевищує 15 %. Але ніхто про реформування цих інститутів не говорить або далі розмов справа не йде. За даними Т. Петрушиної підтримка науки також суттєво зростає з освітою – чим освіченіше людина, тим більше підтримує науку, що, в принципі, і має бути. Але мене особисто вразило і залишилося незрозумілим, чому тоді люди з владних поверхів, переважна більшість яких має і наукові ступені, і наукові звання, так погано ставиться до наукової діяльності та її представників, обмежуючи їх необхідну державі професійну діяльність різкими секвестрами бюджету. Те, що нема армії без фінансування, буцімто, прозріли, а от до науки і освіти, напевно, ще не доросли...» *(Академік НАН України В. М. Локтєв звернувся відкритим листом до редакції газети «Дзеркало тижня» у відповідь на статтю «Пісня про Батьківщину. Слова народні», опубліковану в № 50 від 26 грудня 2014 р. // Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2015. – 6.01).*